

Makale Gönderilme Tarihi / Article Submission Date: 27-10-2019

Makale Kabul Tarihi / Article Acceptance Date: 29-10-2019

Araştırma Makalesi / Research Article

INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND EDUCATION (IJHE),
VOLUME 5, ISSUE 12, P. 1110 – 1133.

ULUSLARARASI BEŞERİ BİLİMLER VE EĞİTİM DERGİSİ (IJHE), CİLT 5,
SAYI 12, S. 1110 – 1133.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 186 Sayılı Kararından Johnson Mektubuna Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları

Ergenekon SAVRUN¹

Özet

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Mart 1964'de Kıbrıs için aldığı 186 sayılı Kıbrıs kararı şu şekilde başlar: "Kıbrıs ile ilgili mevcut durumun uluslararası barışı ve güvenliği tehdit etmesi muhtemel olduğu ve barışı korumak ve olabilir bir çözüm bulmak için derhal ek önlemler alınmadığı sürece daha da kötüleşebileceği aşikârdır." Yine aynı yılda 5 Haziran 1964 tarihinde dönemin Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Lyndon B. Johnson İsmet İnönü'ye yazdığı mektupta ise: "Türkiye NATO üyesi bir ülke olan Yunanistan ile arasında bir gerilim yaratacak, Kıbrıs'a müdahale gibi bir hareketlilik içine girmesi durumunda, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yönelik olası bir işgali karşısında, NATO'nun bu işgale müdahalede çekimser kalabilecektir. Ayrıca böyle bir girişimde, Türkiye Amerikan silahlarını kullanamaz" diyordu. Ancak bütün bu baskı ve çifte standartlara rağmen Türkiye Kıbrıs'tan vazgeçmedi ve uluslararası alanda tezlerini yüksek sesle savundu. Bu çalışmada ise Türkiye ve Kıbrıs Türklerinin uluslararası arenada yalnızlaştırılmak istenmesine rağmen gösterdiği diplomatik çabalar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Birleşmiş Milletler 186 Sayılı Kıbrıs Kararı, Johnson Mektubu, Kıbrıs.*

Turkey's Cyprus Policy From United Nation General Assembly Resolution On Cyprus "No 186" To Johnson Letter

Abstract

The United Nations Security Council's Resolution 186 for Cyprus in March 1964 begins as follows: "Noting that the present situation with regard to Cyprus is likely to threaten international peace and security and may further deteriorate unless additional measures are promptly taken to maintain peace and to seek out a durable solution." In the same year, President of the United States, Lyndon B. Johnson in his letter to the İsmet İnönü, on 5 June 1964: "If Turkey creates a tension between NATO member Greece, a country, such as the Cyprus case to enter into a military intervention, the Soviet Union in the face of a possible invasion of Turkey, NATO will be able to abstain from intervention in the invasion. In addition, such an initiative, Turkey can not use American weapons," he said. However, despite all these pressures and double standards it did not give up Turkey to defended Cyprus and loudly supported its thesis in the international arena. In this study, will be discussed the diplomatic efforts of Turkey on Cyprus, although intended to show all alone in the international arena.

Key Words: *United Nations No 186 Cyprus Decision, Johnson Letter, Cyprus.*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ufuk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, e-posta: ergenekonsavrun@gmail.com.

Giriş

Kıbrıs 1959-1960 Zürih ve Londra Antlaşmalarının ardından İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın garantörlüğünde Türk ve Rum toplumlarının siyasi olarak birleşmesiyle ortak bir cumhuriyet olarak kurulmuştu. Bu devletin adı da Kıbrıs Cumhuriyeti olmuştur. Ancak ada Rumlarının meselenin başından bu yana Kıbrıs Türklerini bir türlü içlerine sindirememeleri ve özellikle de Rum yöneticilerinin başta da Başpiskopos ve dönemin mevcut Cumhurbaşkanı olan Makarios ve yine Rum tedhiş örgütü EOKA militanları Kıbrıs Türklerini hep azınlık olarak görmüştür. Bununla birlikte Türk askerini de Kıbrıslı Türkler ile adadan tamamen atmak için adeta birbirleri ile yarışır duruma gelmişlerdi. Adanın her yanında Türkler canlarının ve mallarının derdine düşmüşlerdi. Üç devletin “müşterek müdahale gücü” nün adada konuşlanması, çatışmaların şiddetini azaltmakla birlikte olayların devam etmesini sonlandıramamıştır. Böylece, Aralık 1963'te başlayan ve farklı dozlarda 1964 yazına kadar devam eden 1963-1964 Kıbrıs Krizi'nin birinci evresi tamamlanmış oluyordu (Şener, 2013, s.16). Kıbrıs Garantör Antlaşmalarına imza atmasına rağmen İngiltere, Kıbrıs'taki rejimi yıkmaya çalışan Makarios'a engel olmak yerine, onun 13 maddelik mevcut Anayasayı değiştirmeye yönelik hamlesine destek oldu.

Sanki 1959 Antlaşmaları yapılmamış ve 1960'da İngiltere'nin imzasıyla Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmamış gibi, 1963'e gelindiğinde Başpiskopos'un isteğiyle bütün her şey değiştirilmek isteniyordu. Takip eden yıllarda da Makarios ve Rumlar adanın tek sahibiymiş gibi görüldü ve desteklendi. Son yıllarda Türk dış politikasının öncelikli konularından biri haline gelen Kıbrıs sorunu, 1963 sonunda Rumların Kıbrıslı Türklere yönelik katliam girişimlerinin ardından en önemli dış politika meselesi haline gelmiştir. Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin diğer devletlerle olan ilişkilerini de etkileyecektir. 1964'ün henüz ilk gününde, Makarios 1960 Garanti ve İttifak Antlaşmalarını tek taraflı feshettiğini açıklıyordu. Dr. Küçük, aynı gün bir bildiri yayınlayarak, bu olayın Rumların saldırıya geçme nedenlerinin Zürih ve Londra Antlaşmalarıyla kurulan düzeni, ortak devleti yıkmak olduğunu kanıtladığını ifade ediyordu. Dr. Küçük'ün de üzerinde durduğu bu nedenden dolayı Duncan Sandys ve İngiliz Yüksek Komiseri Makarios'u uyarmıştır. Bunun üzerine birkaç saat sonra yeni bir açıklama yapan Makarios, Garanti Antlaşması'nı feshetmek için girişimlerde bulunacağını anlatmak istediğini söylemiştir (Gazioğlu, 2003, s.490). Makarios'un feshinden sonra Kıbrıs Cumhuriyeti ortadan kalkmış oluyordu. 1 Ocak 1964'te Türk jetlerinin 25 Aralık'ta Lefkoşa üzerinden ses hızını aşarak alçak uçuş yaptıkları için, Türkiye'yi bütün dünya devlet başkanlarına gönderdiği telgrafla şikâyet ediyordu. Ayrıca, Lefkoşa'da konuşlu Türk

Alayı'nın kışlasından ayrılarak, Girne yolu üzerinde mevzilendiğini, Türk Deniz Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a yöneldiğini ve bu yüzden de İttifak Antlaşması gereği, Türkiye'ye Garantörlük hakkı tanıyan maddeyi feshettiğini duyuruyordu.

Makarios'un bu hamlesine karşılık olarak, Başbakan İsmet İnönü de tüm dünya liderlerine birer telgraf gönderdi. Dr. Nihat İlhan'ın eşi ve çocuklarının katledilmesini, jetlerin neden alçak uçuş yaptıklarını ve neden Türk Alayı'nın dışarı çıktığını, Lefkoşa'daki Türk Büyükelçiliği'ne Rumların ateş açmalarını, Yunan Alayı'nın Rum çetecilere silah sağladıklarını birer birer anlattı (Gazioğlu, 2007, s.7).

Barış Koruma Gücü Kıbrıs'a gelir gelmez, Yunanistan diğer garantör devletlerin dışişleri bakanlarının bir araya gelmesini önermiş. Ancak Türkiye, Kıbrıs'taki çatışmalar son bulmadan görüşmenin mümkün olmayacağını belirtmiştir. Bu sefer durumun ciddiyetini anlayan İngiltere girişimde bulundu ve tarafları Londra'ya konferansa davet etti. Yunan teklifini reddeden Türkiye, İngilizlerin görüşme teklifini kabul etti (Şener, 2013, s.16-17).

1964 Londra Konferansı İle Türkiye Ve İngiltere'nin Kıbrıs Tutumu

Siyasi düzlemde, İngiliz politikaları karmakarışıktı. Hükümet aktif olarak değilse de, Başpiskopos'un Anayasa değişikliğini hastalıklı bir şekilde değiştirme denemelerine karşı çıkmıyordu. Tehlikenin içine çekildiklerini anladıklarında da çok geç olmuştu (Reddaway, 2001, s.153). Ocak 1964'te de Kıbrıs sorununu çözmek için Londra'da Konferans düzenleniyordu (Ertekün, 1984, s.19). Çünkü İngiliz Başbakanlığı, toplumlararası ihtilaflar durdurulamadığı takdirde, Kıbrıs'ta bir iç savaş çıkacağını ve Türk-Yunan savaşının çok muhtemel olduğunu hatta bu yüzden üçüncü dünya savaşının bile patlak verebileceğini vurguluyordu. Bu yüzden Kıbrıs sorunu İngiltere tarafından çok ciddiye alındı. Bu durum sadece İngiltere'nin stratejik çıkarlarını değil, NATO'nun güneydoğu kanadı ve dünya barışını bile tehdit ediyordu (Göktepe, 2010, s.413).

Olası bir Türk-Yunan savaşı ve dünya savaşının yanı sıra, İngiltere'yi en çok ilgilendiren konu ise, adada sahip oldukları 99 millik askeri üslerinin durumuydu. İngiliz üsleri, ABD ve NATO güçlerin tarafından da Orta Doğu'da olası operasyonlarda da kullanılabilmekteydi. Bu üslerde her türlü destek gücü, su, personel, ulaşım imkân ve araçları mevcuttu ve her türlü operasyona olanak sağlıyordu. Tıpkı İngiltere gibi, ABD ve Sovyet Rusya'nın da Kıbrıs üzerinde çıkarları vardı ve konunun üzerine düşmekteydiler. Sıcak Akdeniz sularına, her daim Sovyet dış politikasının büyük bir ilgisi vardı. Orta Doğu petrolünün Batı ekonomisi ve askeri varlığı Sovyetlerin bölgeye olan ilgisinin bir diğer büyük sebebidir. Sovyet çıkarlarının

bölgeye nüfuz etmesi dünya güç dengelerini haliyle çok bozacaktı.

Dahası, zaten Sovyet Rusya, Orta Doğu ülkelerinin şekillenmesi ve gelişmesine büyük destek veriyordu (Joseph, 1997, s.59-60). Dünya'nın başat güçleri gözünü Kıbrıs'a dikmişti, Rumlar ise kararlı bir tutum sergilemekteydi. Ancak, Türkiye'de iktidar ve muhalefet aynı görüşte birleşmekte zorlanıyordu. İsmet İnönü, Makarios'un amaçlarını açıkladığı gün yani 3 Ocak 1964'te Cumhuriyet Senatosu'nda yeni kurulan hükümetin programını açıkladı. Millet Partisi Niğde Senatörü İzzet Gencer de yaptığı konuşmada, adanın güvenliği Garanti Antlaşmalarının dördüncü maddesinin Türkiye'ye vermiş olduğu müdahale hakkının kullanılması gerektiğini, her geçen günün Kıbrıs Türklerinin aleyhine olduğunu ve bu hakka muhalefetin de tam destek verdiği halde, hükümetin neden tereddüt gösterdiğini soruyordu. Makarios'un Zürih ve Londra Antlaşmalarını tek taraflı feshetme cüreti göstererek bütün dünyaya ilan ettiğini ve bütün bunlar olurken 120 bin Kıbrıs Türkü'nün boğazlanarak can verdiğini söylüyordu. Son olarak ta, bu antlaşmalara imza koymuş Türkiye'nin ise pasif kaldığını belirterek hükümeti eleştiriyor ve daha aktif bir rol üslenmesi gerektiğini belirtiyordu (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1964, s. 179-181).

Aynı gün Adalet Partisi adına konuşma yapan Bursa Senatörü İhsan Sabri Çağlayangil ise; Kıbrıs'ta Londra ve Zürih Antlaşmaları hükümlerini ihlal, hatta iptal için pusuda fırsat kollayan bir yönetimin varlığının, Cumhuriyet'in kurulduğu ilk günden beri bilindiği halde, olayların bugünkü noktaya gelmesini önleyecek tedbirlerin gereği gibi alınmadığını söyleyerek İnönü hükümetini suçluyordu (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1964, s. 188-190).

İnönü'nün cevabı ise; İngilizlerin idaresinde Türk ve Yunan kıtalarının subaylarından ve diğer lazım olan azanın iştirakiyle bir idare kurmuştur. Bu idare, bir kargaşalık, bir anarşi devrini teslim almıştır. Her gün ilerleyerek bir emniyet nizamı tesis etmeye çalışmaktadır yönündeydi. İnönü'nün açıklamasından da anlaşılacağı gibi İngilizlerin düzeni sağlayacağından emindi (Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, 1964, s. 197-199).

Ancak adadaki İngiliz yönetimi Makarios ve Rum Bakanları Kıbrıs'ın yasal liderleri olarak görüyordu. İngiliz Sömürgeler Bakanı Duncan Sandy Kıbrıs'taki İngiliz Yüksek Komiserliğine 4 Ocak 1964'te gönderdiği telgraftan da açıkça anlaşılmaktaydı (Gazioğlu, 2007, s.9-10). Sandy; BM Genel Sekreteri U Thant'ın Kıbrıs'a bir BM temsilcisini göndermek istediklerini ve bunun da Kıbrıs hükümetinin onayından geçmesi gerektiğini söylediğini bahane ederek, bu kararın Dr. Küçük'ten gizli tutulması talimatını veriyordu. İngilizler Cumhurbaşkanı olarak Makarios'u muhatap alacaklarından böyle bir duruma Dr. Küçük'ün karşı çıkacağını

düşünüyorlardı. Dr. Küçük'ün dikkate alınmaması çok önemli değildi. Zaten Türkiye'den de Dr. Küçük büyükelçilik kanalıyla bir telgraf göndererek, BM Gözlemcisi 'ne onay vermesini istiyordu.

Mesaj aynen şöyledir:

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere hükümetleri BM'de teşebbüse geçerek Kıbrıs'a Genel Sekreterin şahsi bir temsilcisinin müşahit olarak gönderilmesini istemişler. Bu temsilcinin buraya gelmesi için iki Cemaatin muvafakatini istihsal etmek İngiltere hükümetine bırakılmıştır. Türk Cemaatine müracaat vaki olduğundan müspet cevap verilmesi istenmektedir. Müşahidin vazifesi aşağıda gösterilmektedir (Denktaş, 1991, s.9).

Konferansın hemen öncesinde İngilizlere göre, Rum tarafı "tam bağımsız, çoğunluğa dayalı üniter bir devlet" isterken, Türk tarafı ise "coğrafi zemine dayalı federal bir çözüm" tezini savunuyordu. Türkiye'nin bu görüşü de Dışişleri Bakanı Feridun Erkin'in İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Sir David Allen ile yaptığı görüşme de ortaya çıkmaktadır. Erkin; artık iki toplumun bir arada yaşayamayacaklarını, Ankara'nın çözüm olarak coğrafi zemine dayalı federal bir sistem üzerinde durduğunu, bu çözümün oldukça radikal, Taksim tezine yakın, nüfus değişimi ve özerkliği içeren ayrı bir bölgede yaşamaları gerektiğini dile getirmiştir.

Bu görüşünde Türkiye ve Yunanistan'ın anlaşması halinde hayata geçirilebileceğini söylüyordu. 9 Ocak tarihinde gerçekleşmiştir (Gazioğlu, 2007, s.14-15).

Denktaş anılarında, Türkiye'nin durumunu şu sözlerle ifade ediyordu:

Türkiye, müdahaleye hazır olsaydı, müdahaleyi önlemek için konu, üç garantör ve iki Kıbrıslı taraf arasında ele alınabilecek ve çok erken bir zamanda, belki de suçluların cezalandırılması ile daha sağlam ve daha kalıcı bir zemine oturabilecekti ve maalesef Türkiye henüz bir askeri müdahaleye hazır değildi." (Tahyani, 2011, s.216).

Kıbrıs Türk heyetini temsilen Rauf Denktaş, Osman Örek ve Halit Ali Rıza, son istişareleri yapmak üzere 8 Ocak'ta Ankara'da İnönü ile görüştü. Türkiye, Kıbrıs Türklerini, Rumların insafına bırakmayacağını ve her türlü yardımın yapılacağını söylüyordu. (Denktaş, 1996, s.38) Konferanstan iki gün önce de Türk Dışişleri Bakanı Erkin, İngiliz meslektaşı Robert Butler ile bir araya geldi. Erkin meslektaşına Butler'a, Kıbrıs'taki çatışmalardan Türklerin sorumlu tutulamayacağını, bütün olayların sebebinin Makarios'un Anayasa'daki değişiklik taleplerinden meydana geldiğini ve Yunanistan'ın da bu görüşleri desteklemesi halinde Türk-Yunan dostluğuna büyük zarar vereceğini söyledi. Ayrıca o günlerde Dr. Küçük'ün çalışma ofisinin Rumlar tarafından basılıp tahrip edilmesinin de bu olaylara örnek olduğunu, Kıbrıs Türk Toplumunun can ve mal güvenliğinin sağlanmasını, evsiz kalan Türk göçmenlerin derhal

yeniden Türk yerleşim yerlerine yerleştirilmesini istiyordu (Gazioğlu, 2007, s.20-21).

Kıbrıs meselesini görüşmek üzere Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışişleri Bakanları ile Kıbrıs Rum ve Türk Cemaatleri temsilcilerinin iştirakleriyle 13 Ocak 1964 tarihinden itibaren Londra'da yapılacak toplantılara Türk hükümetini temsilen, Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'in başkanlığında Dışişleri Bakanlığı'ndan Genel Sekreter Siyasi Yardımcısı Ümit Haluk Bayülken, Birinci Daire Başkanı Turan Tuluy, Başhukuk Müşaviri Suat Bilge, Bakanlık Hususi Kalem Müdürü Erdem Erner ve Genelkurmay Başkanlığından Plan ve Harekât Dairesi Başkanı Tuğgeneral Turgut Sunalp'dan kurulu bir heyetin katılması, NATO Daimi Delegatesi Muharrem Nuri Birgi ile Belgrad Büyükelçisi Orhan Eralp'in de istişare için Londra'ya gitmeleri Başbakanlık kararnamesi ile imzalandı (BCA, 030.18.01.02.17.5.4.12). Ardından, İngiltere, Yunanistan, Türkiye ile Kıbrıs Rum ve Türk temsilcileri 15 Ocak 1964 tarihinde Londra'da BM Genel Sekreteri U Thant ile uyuşmazlık konularını görüşmek üzere bir araya geldiler. İngiltere'yi Sömürgeler Bakanı Duncan Sandys'in başkanlığında Lord Carrington ve Sir Arthur Snelling temsil ederken, Yunanistan'ı Ksantopulos Palamas, Yorgo Melas ve Aristidis Pilavakis, Kıbrıs Türk Toplumunu'nu Rauf Denктаş başkanlığında, Osman Örek ve Halit Ali Rıza, Rum Toplumunu'nu Glafkos Klerides başkanlığında Tasos Papadapulos ve Stella Soliotu temsil ediyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni de Dışişleri Bakanı Kiprianu temsil ediyordu.

16 Ocak'ta Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları ile Kıbrıs'taki Toplum liderleri ve Kiprianu birer konuşma yaptı. Feridun C. Erkin konuşmasında, Makarios'un Zürih ve Londra Antlaşmaları'nı baskı altında imzaladığını, Cumhuriyet'in ilk gününden itibaren antlaşmalar aleyhinde yapılan faaliyetleri örnekleriyle anlatıyor ve bunların Enosise gitme çabaları olduğunu söylüyordu. Kıbrıs'ta ortaya çıkan terör hadiselerinin gerçek nedenlerinin ortaya çıkartılması için ortak bir komisyon kurulmasını ve Türk Toplumunun güvence altına alınmasını istiyordu (Gazioğlu, 2007, s.23).

Klerides ise, Türklere tanınan ayrı toplumsal haklara, özellikle veto yetkisine karşı olduklarını, son sorunların altında bu ayrıcalıkların yattığını, Kıbrıs'ın egemenliğinin ve bütünlüğünün korunması için Garanti ve İttifak Antlaşmaları'nın belirttiği kısıtlamaların kaldırılmasını söylüyordu. Makarios gibi, Klerides de adada meydana gelen son olayların bir iç mesele olduğunu ifade etti. Kipriyanu da Kledires ile hemen hemen aynı şeyleri söyledi. Olayların Anayasa'dan kaynaklandığını ve antlaşmaların iki toplumu birleştirmeye değil ayırmaya yönelik olduğunu söyledi (Gazioğlu, 2007, s.26). Rauf Denктаş ise, Rumların davranış ve demeçleriyle antlaşmaları göz ardı ettiklerini, Rumların bu antlaşmaları Enosise

bir sıçrama tahtası olarak gördüklerini ve Rum devletine dönüştürmek istediklerini dile getiriyordu. Son Rum saldırıları sonucunda da iki toplumun bir arada yaşama olasılığının ortadan kalktığını, BM veya Commonwealth garantilerinin buna yeterli olamayacağını ve mevcut antlaşmalarının da kendilerini korumaya yetmediğini söylüyordu. Antlaşmanın Kıbrıs Türkleri'nin hayat haklarını güvence altına alacak şekilde olması gerektiğini ve azınlık statüsünde Rumların insafında yaşamayı asla kabul etmeyeceklerini açık şekilde ifade etti (Denktaş, 1996, s.58-59).

Ankara'daki İngiliz Büyükelçiliği ise, Londra'ya gönderdiği mesajda, Türkiye'nin Garanti Antlaşması'nı BM güvencesi ile değiştirilmesine karşı olduklarını, konuya sadece Kıbrıs'taki Türk Toplumunun değil kendi ulusal güvenliğinin de tehlikeye düşeceği endişesinden, İngiltere'nin tutumlarından da şüphe duyduklarını bildiriyordu (Gazioğlu, 2007, s.24).

Ayrıca, İngilizler Denktaş ve ekibine de baskı uyguluyorlardı. Denktaş'a açık şekilde, "Türkiye'nin müdahale hakkına güvenmeyiniz. Türkiye gelip sizi kurtaramaz. Bu işi fazla uzatmayınız, aksi takdirde Kıbrıs'tan sırtınızda sadece gömleğinizle kaçacaksınız" diyorlardı. Konferansın yapıldığı Marlborough House'daki Rum delegesinin kapısına "Kıbrıs Hükümeti", Türk delegesinin kapısına ise "Kıbrıs Türk Toplumunu" yazılmıştı (Denktaş, 1996, s.63). Belki de bu iki örneğe, İngiltere'nin Kıbrıs konusundaki uzun yıllardan beri gerçek emellerinin en kısa ve net özeti denilebilir.

Kıbrıs'taki son gelişmeler sonrasında, 24 Ocak'ta Feridun Erkin, Sandys'in dikkatini çekiyor ve adadaki İngiliz kuvvetlerinin daha sıkı tedbirler alması gerektiğini söylüyordu. Görüşmelerin ikinci bölümünde taraflar ile ayrı ayrı görüşmeyi tercih eden Sandys, taraflara adada güvenliğin ve barışın sağlanması için NATO güçlerini teklif etti. Rum tarafı bu görüşü hemen reddetti. Ancak Yunanistan ve Türkiye bu görüşü bazı koşulların oluşması durumunda olumlu karşılayacaklarını dile getirdiler (Gazioğlu, 2007, s.39-40). Türkiye'nin koşulu, adadaki Türk Alayı'nın varlığını koruması ve sayısının da 2000-2500 olarak artırılması yönündeydi. Ancak İngiliz Bakan Butler ise bu koşulların mümkün olamayacağını söylüyordu (Gazioğlu, 2007, s.47). Görüşmelerin çıkmaza girmesi, İngiltere'nin barış gücünün bütün yükü ve masrafını belirsiz bir süre daha üstleneceği demektir. Zaten ekonomik sıkıntılarla uğraşan İngilizler, barış gücünün askeri, siyasi ve mali yükünü tek başına sırtlayacak durumu yoktu. Ayrıca tarafsız görünmeye çalışan İngiltere, Rum-Türk çatışmasının ortasında kalınca her iki tarafın da tepkisini çekti. İngiltere'nin iki taraftan da farklı çıkarları vardı. Rumlardan yana olursa Türkiye'deki uçuş haklarını kaybedebilirdi. Türklerden yana olursa da adadaki üslerinin güvenliği tehlikeye düşecek ve hatta üslerini kaybedecekti. Durum böyle olunca

İngiltere sorumluluğu başka ülkelere yüklemek ya da paylaşmak istedi. (Savrun, 2017, s.298) Ayrıca, Kıbrıs'taki son gelişmelerin iki NATO müttefiki Türkiye ve Yunanistan arasında çatışmaya doğru gittiğini değerlendiren Amerika, olaya dâhil olmak istiyordu. Başkan Johnson, Adalet Bakanı Robert Kennedy'yi 26 Ocak'ta Konferans'a gönderdi. İngilizler de, bir aydan beri devam ettirdikleri barış gücüne Amerika'nın desteğinde NATO güçlerinin de eklenmesini istiyordu. Ancak, Başkan Johnson yaklaşan başkanlık seçimleri öncesi Amerika'daki Rum-Yunan Lobisi'nin tepkisini çekmek istemiyordu ve bu güce ABD dışındaki ülkelerin destek vermesini istiyordu.

Kennedy, Butler, Sandys, Savunma Bakanı Thorneycroft ve Başbakan Sir Alec 26 Ocak'ta bir araya geldi. Kennedy'nin Kıbrıs hakkındaki bir sorusu üzerine Sandys şu cevabı veriyordu:

Eğer günün sonunda bir siyasi çözüm görünürde yoksa Kıbrıs'ın taksim edilmesi olasılığı vardır. Hâlihazırda insanların yerlerini terk etmeleri hareketi başlamıştır. Önemli olan bir yeni patlamanın önüne geçmektir. Çünkü böyle bir durum kaçınılmaz olarak Türkiye ve Yunanistan arasında savaşa neden olacaktır.

İngiliz Başbakan Sir Alec ise; "Öyle görülüyor ki, Taksim bu sorunun yanıtı olacaktır" diyordu. Dışişleri Bakanı Butler ise, Türkiye'nin şimdilik doğrudan Taksim değil, Taksim öncesi bir adım olarak federasyonu düşündüklerini ifade ediyordu. 28 Ocak'ta yapılan görüşmelerin sonunda bir değerlendirme yapan Sandys, tek çözüm olarak iki toplumun fiziki ayrımın ve adada taksimin gerçekleşmesi sürecinde İngiliz askerlerinin bulunmasını Makarios'un asla kabul etmeyeceğini ve bu sorumluluğun da NATO ile paylaşılması gerektiğini söyledi. İngiltere, 1964'te taksime yakın bir çizgideydi.

Ancak Türkiye 1960 sonrası ileriye dönük bir planı ve hazırlıkları olsaydı ve 1963-64'de Ankara'da iç politika sarsıntılarının yarattığı zayıf bir hükümet yerine güçlü bir hükümet ve istikrarlı bir Türkiye olsaydı, Taksim'in olası risk ve zorlukları karşısında ABD ve İngiltere'nin dolaylı desteğiyle gerçekleşmesi mümkün olabilirdi (Gazioğlu, 2007, s.47-50). Daha önce Denктаş'ın da belirttiği gibi, Türkiye hazırlıksız yakalanmıştı (Tahyani, 2011, s.216). Anglo- Amerikan Planı olarak adlandırılan, İngiliz-Amerikan Planı, birkaç gün sonra ortaya atıldı. Plan İngiliz Dışişleri Bakanı Butler ve Sömürgeler Bakanı Sandys tarafından 31 Ocak 1964 tarihinde Türk ve Yunan Dışişlerine sunuldu. Kıbrıs'taki Türk ve Rum Toplumlarının ve bu güce asker verecek ülkelerin kabul etmesi halinde, NATO Barış Gücü Planı yürürlüğe girecekti (Gazioğlu, 2007, s.61-63). Ancak Türk ve Yunan önerileri birbirinden çok farklı olduğu için bir anlaşma sağlanamadı. Rum tarafı Garanti Antlaşmalarının kaldırılmasını isterken, Türk tarafı haklarının korunması istiyordu. İngiltere

ise uluslararası destek yoluna koyuldu. Ayrıca İngiliz hükümeti ve Genelkurmayı Kıbrıs'ta kendi askerini takviye kararı aldı. Kıbrıs'taki görüşmeler boyunca, İngiltere, Kıbrıs'ın tüm problemlerini çözmekten çok, olası Türk-Yunan savaşını engellemek için çalıştı.

Türkiye açısından da savaşmamak için iki sebep vardı. İlki, o dönemde adaya çıkacak yeterli ve donanımlı gemilerin olmaması, ikinci sebep ise, zaten iki tarafın da olası bir savaşın üçüncü dünya savaşına sebep olabileceği endişesini taşıyor olmasıydı. Denktaş o günlerde İsmet İnönü'nün kendisine bahsettiği konuyu şöyle dile getiriyordu:

Türkiye Başbakanı İsmet İnönü, bana Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma yapması Türkiye ve Yunanistan arasında savaş anlamına geliyor dedi. Hemen ardından Sovyet Bloğu konuya karışacaktı. Bulgaristan'dan bir heyet Türkiye'ye geldi ve bana bir mesaj verildi. Mesajda delege bana Türkiye Kıbrıs'a ne zaman saldıracak diye sordu. Sualin ardındaki neden eğer biz Kıbrıs'a saldırırsak Bulgaristan'da Yunanistan'a saldıracaktı. Çünkü onlar Yunanistan'ın Bulgaristan'a saldırmak üzere olduğunu düşünüyorlardı. Yunanlar Kıbrıs'la ilgilenecek olduklarından güçsüz bir durumda olacaklar ve Yunanistan'a saldırmak için Bulgaristan'a avantajlı bir durum olacaktı. O, eğer Türkiye saldırırsa NATO ve Sovyet Bloğunun arasında savaş olabileceğine inandığını söyledi. Bu, III. Dünya Savaşı anlamına geliyordu. Hiç kimse kimin kazanıp kimin kaybedeceğini bilemezdi.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Türk tarafı maruz bırakıldığı tüm olumsuz durumlara karşı dünya barışını sürdürmek için her türlü fedakârlığı ve sorumluluğu gösteriyordu. ABD Dışişleri Bakanlığı görevlisi George Ball, Lyndon Johnson ve Dean Rusk'a 16 Şubat 1964'te bir mektup yazarak Kıbrıs Rum liderliğinin gerçek niyetlerini açıklıyordu; "Kıbrıslı Rumlar barışçı bir güç değil, sadece Kıbrıslı Türkleri öldürmek için yalnız bırakılmayı istemektedirler." (Göktepe, 2010, s.413).

Tarafların görüş farklılıkları, 21 Ocak'ta konferansın kesilmesine neden oldu. Bunun ardından bir İngiliz-Amerikan planı ortaya atıldı. NATO'ya bağlı 10.000 bir kuvvetin adaya gönderilmesi önerildi. Kararı Türkiye kabul etmişti ancak Makarios'un reddedince konferans başarısızlıkla sonuçlandı. Makarios'un NATO güçlerine hayır demesinin ardında SSCB vardı. Sovyet Rusya lideri Kruşçev, ABD, İngiltere, Fransa, Türkiye ve Yunanistan'a 7 Şubat 1964 tarihinde birer nota gönderdi. Nota'da, Kıbrıs'a olası bir NATO kuvvetinin gönderilmesine ülkesinin sessiz kalmayacağını bildiriyordu. Türkiye ise Sovyet notasına İsmet İnönü ile cevap veriyordu. İnönü 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları maddelerini savunarak atıfta bulunuyordu. Adada Rum saldırılarının durmaması üzerine, 15 Şubat 1964 tarihinde Türkiye, Kıbrıs'a müdahale etmeyi düşündü. Bu durum İngiltere'yi telaşa düşürdü ve İngilizler aynı gün BM Güvenlik Konseyi'ne başvurdu (Şener, 2013, s.17-18).

U Thant Planı Ve 186 Sayılı Karar Sonrası Kıbrıslı Rumların Meşruiyet

Kazanması

İngiltere hükümetinin 15 Şubat 1964'te adadaki kötü gidişattan ötürü BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmasından kısa bir süre sonra, bu kez Rossides Kıbrıs'a karşı Türkiye kıyılarında yapılan savaş hazırlıklarındaki artışı gerekçe göstererek Güvenlik Konseyi'nin acilen toplanmasını istedi. Fakat Kıbrıs Rum temsilcisinin yeterli desteği bulamaması üzerine Konsey Başkanı, acil toplantıya gerek olmadığına karar verdi. Böylece, 18 Şubat 1964 tarihinde Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs konusundaki toplantısına başlandı. Toplantı başından, 186 sayılı kararın alındığı 4 Mart 1964 tarihine dek geçen süre içerisinde, Kıbrıs Cumhuriyeti adına konuştuğu kabul edilen Kıbrıs Rum temsilcisi, Sovyetler Birliği, Yunanistan ve Çekoslovakya, yoğun bir biçimde Türkiye'nin ada üzerinde yapmış olduğu uçuşlara dikkat çekerek, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne vurgu yaptılar. Yunan ve Rum temsilciler, 1959-1960 Antlaşmaları'ndaki Garanti Antlaşması'nın 4. maddesi 2. fıkrasıyla tanınan tek taraflı müdahale hakkının zorla kabul ettirildiğine vurgu yaparak, Güvenlik Konseyi'nde bu antlaşmaların geçersiz olduklarını iddia ediyor ve eşit olmayan haklar diye adlandırarak bu yönde çalışıyorlardı. Ayrıca, Güvenlik Konseyi'nin, uluslararası antlaşmaları ne sona erdirme, ne de yorumlama konusunda yetki sahibi olmadığına vurgu yaptılar (Özersay, 2002, s.74-75).

Amerika'da yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda, BM Genel Sekreteri U Thant, Güvenlik Konseyi'ne adada kantonal federal sistem kurulmasına yönelik bir taslak plan sundu. Türk tarafının olumlu karşıladığı bu taslağı Makarios reddetti. Kapalı kapılar ardında görüşmeler yoğun bir şekilde devam ediyordu. Bu arada ABD'nin BM delegesinin Güvenlik Konseyi'nde Garanti Antlaşmalarının değiştirilemeyeceğini belirtmesi (Gazioğlu, 2007, s.95) Makarios hükümetinin meşruiyetini temelden sarsacağını fark eden Yunan ve Kıbrıs Rum liderliği, bu tasarının karar haline getirilmemesi için büyük mücadele vermiştir. (Tamçelik, 2013, s.1244) Belki de bu Enosisin aleni avukatlığını yapan Başpiskopos'un Türk tarafını provoke eden en uğursuz işaretiydi. (Reddaway, 2001, s.144) Makarios oyunu iyi oynuyor, görüşmeleri sürekli olarak uzatıyor, dünya ise buna seyirci kalıyordu (Denktaş, 1996, s.115). Makarios'un oyalama niyetini Denktaş, Dr. Küçük'e çektiği telgrafta dile getiriyordu:

Rumlar burada Güvenlik Konseyi'nden istedikleri şekilde bir karar çıkaramayacaklarını anlayınca dört günden beri toplantıyı tehir ettirmekte ve hususi temaslarla yine kendi lehlerine uzlaştırıcı bir karar almaya çalışmaktadırlar. Buna da muvaffak olamazlarsa o zaman Genel Kurul'a müracaat etmeleri beklenebilir. Gayeleri zaman kazanmaktır. Zamanın bizim aleyhimize çalıştığını

biliyorlar. Bunun için halkımızın buradan her derde deva bir karar beklemesi doğru olmaz. Rumlar istedikleri kararı almazsa bu garanti anlaşmasının konseyce tasvibi ve Türk tezinin zaferi olacaktır. Kıbrıs'ta yapılması gereken şey halkın mukavemet ve mücadele gücünü takviyedir. Burada propaganda çalışmalarına devam ediyorum. Konseyde konuşabilmem için hala daha mücadele ediyoruz (Denktaş, 1991, s.29).

Kocaeli Milletvekili ve Millet Meclisi Dış ilişkiler Komisyonu Başkanı Prof. Nihat Erim BM'deki Kıbrıs meselesi görüşmelerine Kıbrıs Türk heyetine yardım için Bakanlar Kuruluna atandı (BCA 030.18.01.176.11.9). Makarios'u temsilen Kıbrıs Rum delegesi Zenon Rossides Sovyet taktiklerini almasına rağmen, Rauf Denktaş 28 Şubat'ta Kıbrıs Türk tezini konseyden önce ileri sürdü (Sonyel, 2003, s.94).

Denktaş, uzun ve meşhur konuşmasına; Kıbrıs'taki trajik olayları açıklama fırsatı verdikleri için bütün temsilcilere teşekkür ile başlıyordu. İki ay içerisinde 800'den fazla Türk'ün öldürüldüğünü ya da kaybolduğunu, Yirmi binden fazla insanın ise evsiz ve işsiz kaldıklarını ve yardıma muhtaç olduklarını vurguluyordu. Her geçen günün kuşatma ve terör altında geçtiğini, masum Türk kadın ve çocuklarının öldürüldüğünü ya da kaçırıldığını ancak Makarios'un bütün bu olanları görmezden geldiğini ve umursamadığını, Birleşik Devletler tarafından Kıbrıs'a önerilen acil barış gücünü de kabul etmediğini dile getiriyordu. Kyprianou'nun konuşmalarını birçok kez dikkatlice dinlediğini ve Kıbrıs'ta bir barış gücü istemedikleri hükmüne vardığını ve ne yazık ki Kypraianou'nun olayların sebebinin Türkler olduğunu söylüyordu. Makarios'un tek amacının anayasayı ortadan kaldırarak garantör devletlerin etkisini ortadan kaldırarak, Türkleri yok etmek olduğunu ve barış gücünün Kıbrıs'tan ayrılır ayrılmaz Rumların saldırılarına devam edeceğini söyledi (Denktaş, Moran, 1997, s.122-123). Kıbrıs Rumları ise yeni arkadaşları Kremlin'in desteği ile kendini çok güvende hissediyordu. Yunan ve Rus elçilik yetkilileri aracılığı ile yüksek düzeyde resmi görüşmeler yürütülmekteydi. Sovyet Devlet Havayolları ve Aeroflot yeni Lefkoşa-Moskova hattında Lefkoşa Havaalanı'na iniyordu. Rum kalabalıkları hep bir ağızdan; "Kruşçev çok yaşa ve Amerikan gangsterlerini yok et diye" haykırıyordu. Moskova, böylece Makarios'un müttefiki oluyordu (Sonyel, 1997, s.85). En başından beri Batı'nın, başta ABD ve İngiltere'nin en büyük endişesi Akdeniz'de patlak verecek olan Türk-Yunan savaşının çıkması ve Sovyet Rusya'nın bölgede hâkimiyet kurma endişesiydi. Bu durum, Güvenlik Konseyi'nin başında BM Genel Sekreteri U-Thant'ın Başbakan İnönü'ye gönderdiği mesajdan da açıkça anlaşılmaktadır. U-Thant, İnönü'ye hitaben:

İki tarafın askeri hazırlıkları, güçlerinin kaydırılması ve hükümetler tarafından tehditkâr açıklamalar Kıbrıs'ta olası bir çatışmanın sinyallerini vermektedir. Tansiyonun zaten yüksek

olduğu Kıbrıs'ta, Yunanistan ve Türkiye bu gerilimi artırmaktadır. Barış çıkarları için, meydana gelebilecek herhangi bir düşmanlığı ve durumun daha da vahim bir hale gelmemesi için en yüksek seviyede ağırbaşlı ve itidalli olmayı tavsiye ediyorum... Görüş alışverişinde bulunmak için acilen (Güvenlik Konseyi'ne) temsili yetinizi istiyorum (BCA 030.01.8.46.43).

Diğer yandan Makarios, açıkça Anayasa'yı yok farz ettiğini gösteren eylemlere başlıyor, polisteki Rum sayısını 5000'e çıkartıyordu. Rumların tehdit ve şantajları İngilizler üzerinde etkili oluyordu. Denktaş, Güvenlik Konseyi'nin karar arifesinde ki durumu şöyle açıklıyordu:

New York'ta İngilizlerle Amerikalılar bizim, karar tasarısına karşı direnişimizi bertaraf etmek için Amerika'da İnönü nezdinde girişimlerde bulunurlar. Tasarıdaki hükümet sözcüğünün her iki Cemaati temsil eden meşru hükümet olduğunu, Güvenlik Konseyi'nin bunun böyle tefsir edeceğini vurgularlar. İnönü, New York'a tasarının kabul edilmesi yönünde talimat verir (Denktaş, 1991, s.30-31).

Ankara'dan da Lefkoşa'ya şu değerlendirme gönderildi:

Kıbrıs'ta kanlı olayların başlangıcından beri Türkiye evveleminde Kıbrıs'ta güvenliğin bütün ada sathında tam ve fiili olarak sağlanmasının ve ancak bundan sonra ortaya çıkabilecek nisbi bir sükûn havası içinde, Kıbrıs meselesini ilgililer arasında müzakere yolu ile nihai ve şekli aranmasının lüzumu üzerinde durmuş ve bu tutumu izlemiştir. Londra Konferansında bu görüş tarzı ekseriyetçe kabul edilmiş ve adaya milletlerarası bir barış kuvveti gönderilmesi maksadıyla çalışılmış idi. Bu gayretler bilindiği üzere Makarios'un menfi tutumu karşısında olumlu bir sonuca ulaşamamıştı. Olaydan bu yana Kıbrıs Rumları adaya Milletlerarası bir barış kuvvetinin gönderilmesine çeşitli bahanelerle engel olmaya veya geciktirmeye çalışmışlardır. Diğer taraftan garanti anlaşmasını hükümsüz bırakmaya ve müdahale hakkımızı bertaraf ettirmeye matuf bir karar elde etmek ümidi ile de BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuşlardır. Konseyde Amerika, İngiltere ve Fransa olmak üzere üyelerin büyük çoğunluğu Milletlerarası antlaşmaların Konsey tarafından veya BM Teşkilatının diğer bir organının kararı ile değiştirilemeyeceği görüşünü açıkça belirtmişlerdir. Bu suretle, Konseyde Türk görüşü ekseriyetçe desteklenmiş bulunmaktadır. Konseyde uzun müzakereler neticesinde konseyin daimi olmayan beş üyesi hazırladıkları bir karar tasarısını konseye resmen sunmuşlardır.

Norveç, Brezilya, Fas, Fildişi Kıyısı ve Bolivya tarafından ilgili taraflara devamlı surette yapılan istişareler ve müzakerelerle ortaya çıkan bu karar tasarısından, Kıbrıs'la ilgili milletlerarası antlaşmalar konusundaki Türkiye görüşü mahfuz tutulmaktadır. Bu karar tasarısında ayrıca, BM Genel Sekreteri'nin Türkiye, İngiltere, Yunanistan ve Kıbrıs hükümetleri ile istişare suretiyle kuruluş şeklini, miktarını ve kumandanını tayin edeceği milletlerarası bir barış koruyucu kuvvetin adaya gönderilmesi kabul edilmektedir. Yine Genel Sekreter'in yukarıda zikredilen dört devlet ile istişare ederek, Kıbrıs meselesine nihai bir çözüm şekli bulunmasına yardımcı olacak bir arabulucu tayin edeceği de karar tasarısında yer almaktadır.

Kıbrıs'taki olay ve gelişmelerle ilgili olarak Türkiye'nin başlıca önem verdiği ve bir an önce istihsaline çalıştığı yukarıda maruz hususlar dikkate alındığı zaman bu karar tasarısının Türkiye

için tatminkâr bulunduğu görülmektedir.

Tasarı bu şekilde elden ele dolaşırken Kıbrıs'ta hükümet görünümünü koruyan Makarios dışlerini bilemektedir. Unutmayalım ki, bu arada Yunanistan 20 bine çıkaracağı askerlerin bir kısmını gizlice adaya göndermiştir ve Türkiye'nin adaya, tahmin ettikleri gibi, müdahale edecek durumda olmadığını da tespit etmişlerdir (Denktaş, 1991, s.31-32).

Nitekim Yunan ve Rumlar, bu mücadelede başarılı olmuşlardır. Böylece Kıbrıslı Türkler, adadaki meşru yönetimin dışında tutuldular ve diğer devletler tarafından Kıbrıs'ın tek temsilcisi Rumlar olarak görüldü. Bu kritik dönemde Türk tarafı Güvenlik Konseyi üyelerinin üzerinde yeterince lobi faaliyeti kuramadı. İngiliz-Amerikan önerisinin yerine Rumların lehine bir karar çıktı ve Türk tarafı bu karara seyirci kaldı.

4 Mart 1964 tarihli BM Güvenlik Konseyi kararı, Kıbrıs'a bağımsızlık veren, garantör devletlere adaya müdahale hakkı veren Zürih-Londra Antlaşmaları ve İngiliz- Amerikan tasarısından tamamen farklı bir karardı. Amerika'nın önerisinin kabul edilmemesi, ABD kamuoyu açısından bir yenilgi sayılmıştır. Ancak George Ball, ABD'nin BM Güvenlik Konseyi'ndeki temel amacını şu sözlerle açıklıyor:

Amaç mümkün olduğunca çabuk bir şekilde Kıbrıs'a BM gücü yerleştirilmesini sağlamak ve aynı zamanda garantör devletlerin müdahale haklarının ortadan kaldırılmasını önlemektir. Çünkü bu hakların kaldırılması durumunda Türklerin hareketsiz kalmaları mümkün değildi. Kaldı ki Amerikalılar, Sovyetler Birliği'ni mümkün olduğunca olayın dışında tutmaya da çalışmaktaydılar.

George Ball daha da ileri giderek, 4 Mart Güvenlik Konseyi kararının, BM'deki Amerikan delegasyonunun istekleri sonucunda ortaya çıktığını da iddia etmiştir. Amerika'ya karşı kararın çıkması Amerikalıları memnun etmese de, gizliden de olsa Amerikalı yetkilileri memnun etmiştir. Çünkü iki taraf ta karardan memnundur. Bu karardan Makarios, Türkiye'nin müdahale hakkının ortadan kalktığını düşünürken, Türkiye ise tam tersini düşünüyordu (Tamçelik, 2013, s.1244-1245).

Türkiye'nin Uluslararası Barış Gücü'nde Türk ve Yunan kuvvetlerinin yer alması başta olmak üzere, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğüne atıf yapılırken uluslararası antlaşmaların diğer maddelerinin de geçerli olacağını vurgulanması, Kıbrıs'la ilgili uluslararası antlaşmaların geçerli olduğunun net şekilde belirtilmesi gibi savunduğu fikirlerin çoğu burada dikkate alınmıyordu. En önemlisi de 2. ve 7. maddelerde geçen "Kıbrıs Hükümeti" ile kastedilenin ne olduğuydu. Türk ve İngiliz hükümetleri, BM'deki müzakereler boyunca bu ifadenin, 1960 Antlaşmaları ve Kıbrıs Anayasası ile kurulan, Rum Cumhurbaşkanı ile birlikte Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk bakanların da içinde olduğu "iki toplumlu hükümetin"

anlaşılması gerektiğini resmi şekilde defalarca belirtmişlerdi. Başbakan İnönü de karar öncesi ve sonrası, İngiliz hükümetine ve BM Genel Sekreteri'ne yazdığı yazılarda, sadece Rumlardan oluşan bir hükümetin Kıbrıs hükümeti olarak tanınamayacağını bildirmişti. Bu kararda adı geçen "Kıbrıs Hükümeti" deyiminden, "1960 Antlaşmaları ve Anayasası'na göre yasal olarak kurulan hükümet" anlamı çıktığı. Ankara ve Londra arasındaki karşılıklı yazışmalar ile BM Genel Sekreteri'ne garantör devletler olarak İngiltere ve Türkiye hükümetlerinin sunduğu 2, 4 ve 12 Mart 1964 tarihli muhtıralarla yazılı ve sözlü olarak belirtilmesine karşın, kısa süre içinde bunlar unutuluyor. Bizzat İngiltere, kendi çıkarları gereği, çok değil üç beş ay sonra tavrını değiştirerek Makarios hükümetini tanıyor ve onunla yola devam etmeyi tercih ediyordu (Gazioğlu, 2007, s.112-113).

İlgili taraflarca BM kararı farklı yorumlanmıştır. Rumlar karardan çok memnundu çünkü Türkiye'nin müdahale hakkının önlendiğini düşünüyorlardı. Yine Rumlara göre resmi ve açık bir biçimde Kıbrıs (Rum) hükümeti meşru yönetim olarak tanınıyordu. Bütün devletleri de BM kararına saygı duymaya davet ederek Garanti Antlaşmaları gereği, adaya asker çıkarılmasının doğru olmayacağını yanı sıra Zürih ve Londra Antlaşmalarına değinilmemesini de tam bir zafer olarak değerlendirdiler.

İşin ilginç tarafı, Güvenlik Konseyi kararından Türk tarafı da memnun gözüküyordu. Türkiye alınan kararın Garanti Antlaşması'nın 4. maddesinde yer alan "müdahale hakkı"na engel teşkil etmediğini söylüyordu. Ayrıca Türk yetkililer kamuoyuna da Kıbrıs'ta barışın ve istikrarın yeniden sağlandığını ifade ettiler. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, karara yönelik memnuniyetini 5 Mart 1964 tarihinde şu sözlerle ifade ediyordu; "Bu haftalardır üzerinde durduğumuz bir hedefti. Bunun için planı müspet karşılıyoruz. Adadaki can ve mal emniyetini tesis etmek başlıca amacımızdı. Beşli plan da bunu hedef aldığı için memnunuz" demiştir.

Türk yetkililerin karardan memnuniyet duymaları çok ilginçtir. Çünkü kararda, Kıbrıs Türkleri dışlanarak illegal bir yapı durumuna düşürülmeye çalışılmış ve Rumlar adanın tek temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Türk delegasyonu tarafından kabul edilen bu karar, uluslararası arenada Kıbrıs Türkeri'nin dışlanması ve izole edilmesi sürecinin başlangıç noktası olmuştur (Tamçelik, 2013, s.1246).

Kararın açıklanmasının ardından Denктаş o anı şöyle anlatıyordu; Dün Güvenlik Konseyi'nden çıkarken Korle yanıma geldi. O da üzüntülü, "Bu da geçer" dedi. Birlikte kahve içtik. Teselli etmeye çalıştı. "Ben şimdi Kıbrıs'takileri nasıl teselli edeceğim? Bu kararı aldıktan sonra Makarios Kıbrıs meselesini yüz yıl sürdürür... Halk nasıl dayanacak?" dedim.

Dayanmalı, direnmek şart. Dayanabilirsek, direnirsek Makarios ortaya attığı bu Enosis pisiğini temizleyemeyecek. Yeter ki dayanalım. (Denktaş, 1993, s.22) Evet! Eli kanlı Papaz yıktığı Cumhuriyet'te asayiş korumakla görevlendiriliyordu. Anayasa'yı yıkmış, 1960 Antlaşmalarını çiğnemiş kendisi ile ortaklaşa Cumhuriyet kuranları, sırf Türk'türler ve Enosise karşıdırlar diye, toplu mezarlara gömdürmüşler, 103 köyün halkını çadırlarda, ahırlarda, mağaralarda yaşamaya mahkum etmiş, Türkleri asi ilan edip bütçeden de söküp atmış fakat yine de hükümeti ve ülkede asayiş o temin edecekti! O günden 1974 Temmuz'unun 20. Gününü doğan Kurtuluş Güneşimize kadar Kıbrıs Türkleri'nin uğradığı tüm haksızlıkların sorumlusu bu kararı verenler değilse kimdir? Diyordu Rauf Denktaş. (Denktaş, 1991, s.35) Böylece BM Barış Gücü, Mart ayı sonunda, Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964 tarihli kararı ile Kıbrıs'a ayak basmıştır (Tamçelik, 2013, s.1246).

Johnson Mektubu Ve Sonrasında Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları

Ankara'nın artık sabrı taşmıştı, müttefik olarak gördükleri İngiltere ve ABD'nin (Batı'nın) gerçek tutumlarını görmek istiyordu. Mayıs 1964'te Millet Meclisi'nde İnönü müttefiklerine yönelik şu ifadelerle sesleniyordu:

Kıbrıs bizim Milli Davamızdır! Ve bu dava milletimizin şeref ve haysiyetinin gerektirdiği şekilde neticelendirilecektir. Bunun aksi bir hal çaresine bizi razı etmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir. Topraklarına bağlılıklarını kanlarıyla ispat etmiş olan Kıbrıslı Türkler vatanları olan yerlerinde bütün haklarına sahip olarak hür ve güven içinde yaşayacaklardır. Bunu temin etmek Türkiye için bir şeref görevidir

diyor ve Kıbrıs'ın artık Milli bir dava olduğunu bütün dünyaya ilan ediyordu. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1964, s.206)

Türkiye'nin müttefiklerinin bu taraflı tutumları karşısında yurt dışında yaşayan bazı Türkler de farklı biçimlerde tepkilerini ortaya koyuyorlardı Bazıları ise ciddi bir biçimde uzun uzun tezler yazarak Rum, Yunan ve Batı'nın taraflı görüşlerini çürütmeye çalışmıştır. 21 Nisan 1964 tarihli bir rapor İsmet İnönü'ye, Amerika'da yaşayan Necdet Üçoluk adlı bir Türk vatandaşı tarafından gönderildi. Milli birlik çoktan uyanışa geçmişti artık (BCA. 030.01.64.394.7).

Yunanların, Kıbrıs'ta yığınak yaptıklarına ve subaylar gönderdiklerine daha önce değinmiştik. Bu durumun, Türkleri adaya küçük gruplar halinde subay ve asker çıkarmalarının Kıbrıs'taki Yunan askeri yığınağının bir karşılığı olduğunu da belirtirler. Yunanistan'da okuyan Kıbrıslı Rumların sayısı da 3000 civarındadır. UNFICYP Komutan Yardımcısı General Carver ise adaya Türk askeri personel geldiğinin tespit edilemediğini,

adaya gelen birkaç yüz Türkün Türkiye’de askeri eğitim görmüş kimseler olduğunu açıklarlar. BM yetkililerine göre ise Türkiye’den her hafta 100 askeri şahıs gizlice ve muntazam Mansura’da adaya çıkmaktadır. Yunanistan’dan ayrıca eğitim vermeye üzere 400 Yunanlı subay adaya gelir. Kıbrıslı Rumlar bu kişilerin Yunan ordusunda görevli Kıbrıslı Rum subaylar olduklarını ileri sürerler. Rumlar, bir başka 500 kişilik grubu ise eskiden Yunan ordusunda görev yapmış fakat istifa etmiş Kıbrıslı Rum askeri personeli olarak belirtirler. BM yetkililerine göre Rumların elinde değişik çaplarda sahra toplarının olduğu ve bunların da Birleşik Arap Emirlikleri’nden geldiği de ileri sürülür. (Keser, 2008, s.370)

Türkiye’nin askeri hazırlıklara başladığı haberleri, Yunanistan’da tedirginlik yaratır. Yunan hükümeti 1 Mayıs 1964’te bir açıklamada bulunur. Yunan silahlı kuvvetleri her türlü ihtimali karşılamak üzere hazır ve tedbirlidir. Esasen hükümet programında da politikamız sarıh olarak belirtilmiştir. Barış taraftarıyız. Fakat taarruz halinde müdafaa da bulunacağız diyorlardı. (Keser, 371) 7 Mayıs’ta George Papandreu çelişkili bir biçimde Atina’daki İngiliz Büyükelçisi’ne, taksim, federasyon ya da üniter devlet çözümlerinin hiç te iyi olmayacağını söylüyordu. Taksim olduğu takdirde adanın Rum tarafında Rus (komünizm) etkisinin artacağını, bağımsızlık durumunda ise Akdeniz’de ikinci bir Küba olacağını ve herhangi bir yıkım olmaması için tek çözüm yolunun NATO yolu ile olması gerektiğini, bunun da sadece Enosis ile mümkün olacağını ekledi. Eğer mevcut durumun böyle ilerlerse, Makarios’un Türk tehdidi ile karşı karşıya kalacağını ve bunun sonucunda yardım için Rusya’ya yanaşacağını söyledi.

Bu süreçte Enosis, Lordlar Kamarası’nın iki numaralı adamı ve Dışişleri Ofisi’nden Lord Carrington tarafından da desteklenmekteydi. 8 Mayıs’ta Norveç Büyükelçisi ile Londra’da yaptığı bir görüşmede, BM Gücü Kıbrıs’taki çatışmalarda böyle pasif kalacaksa, problem Kıbrıs Türkeri’nin tıpkı St. Hilarion (Girne’nin üstündeki Beş Parmak Dağlarında bir kaledir) Rumları yok etmesiyle gerçekleşecektir dedi. (Sonyel, 2003, s.100-101) Lord Carrington’un bahsettiği hadisede, BM yetkililerinin verdiği bilgilere göre, sayıları 300’ü bulan ve bir bölümü komando olan Rum kuvvetlerinin yaklaşık 20-25 mücahidin bulunduğu St. Hilarion bölgesinde yaptıkları ve ateşkes ilan edilene kadar dört gün süren saldırılar sonucunda, altı mücahit şehit oluyor, ancak çevredeki küçük tepeler dışında bölge Türk kontrolünde kalmaya devam ediyor ve Rumlar geri püskürtülüyordu. Bölgedeki Kanadalı Barış Gücü askerlerinin Fransız kökenli Binbaşı Trompla, müdahale için emir almadıklarından çarpışmalar sırasında herhangi bir müdahalede bulunmadıklarını, çarpışmalardan etkilenecek kadın ve çocuklar bulunmadığı için iki tarafı bu küçük

muharebeyi sürdürmeleri için serbest bıraktığını ve seyirci kaldıklarını ifade ediyordu (Denktaş, 1991, s.72). Türkler, müttefikleri tarafından yüz üstü bırakıldıklarını düşünüyordu, özellikle de Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler tarafından. Hele de İngiliz ve Amerikalıların, minnettarca sına Türk hükümeti üzerindeki olası bir askeri müdahalenin önlenmesi için yaptığı tavsiyelere rağmen baskı olması, Türklerde güvensizlik yaratıyordu (Sonyel, 2003, s.101). Mayıs ayı boyunca da Rum saldırıları durmak bilmedi ve yüzlerce Türk, Rumlar tarafından kaçırılıp esir edildi. Bu gelişmeler sonrasında 22 Mayıs'ta Türkiye İngiltere ve Yunanistan'a nota çekti (Erim, 1975, s.13). Rum yönetimine de ikazlar yapıldı ancak hiçbir sonuç alınmadığı gibi Makarios rehinelere öldürüldüğünü itiraf ediyordu. (Milliyet, 30 Mayıs 1964) Türklerin evlerinden, işyerlerinden alınıp öldürülmeleri, Türk bölgelerinin ve halkının askeri ve ekonomik kuşatma altında tutulması gibi eylemlerin BM Barış Gücü'nün gözleri önünde devam etmesi ve Ankara'nın müttefik olarak gördüğü devletlerin sessiz kalması ve diplomatik kanalların da tıkanması sonucunda, Türkiye, 4 Haziran 1964'te Kıbrıs'a askeri müdahale kararı aldı (Özmen, 2005, s.264). Türkiye'nin müdahale kararının esas amacı Makarios'a Türk isteklerini kabul ettirmektir. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin müdahale kararının Amerikalılardan saklı tutulmasını istemesine rağmen, Türkiye müdahale kararını ABD Büyükelçisi Raymond Hare'e bildirdi. Büyükelçi de durumu Washington'a aktardı. Türk müdahalesini önlemek isteyen ABD Başkanı Lyndon B. Johnson, Hare'e Başbakan İnönü ile görüşmesini emretmiş ve 4 Haziran'da İnönü ile Amerikan Büyükelçisi Hare görüşme gerçekleştirmiştir. Ancak İnönü, Hare'e Türkiye'nin müdahalede kararlı olduğunu söyledi. Büyükelçi İnönü'den yirmi dört saatlik bir süre istedi ve durumu Washington'a bildirdi. Bu zaman zarfında da Amerikan 6. Filosu'na bağlı bir birlik Kıbrıs ve Türkiye arasına gelerek müdahaleye engel olmak istediğini açıkça gösterdi (Şener, 2013, s.20). Türkiye'nin müdahale kararını öğrenen İngilizler de yoğun diplomasi trafiğine dâhil oluyorlardı. İngilizlerin görüşmelerdeki ana fikri, müdahalede bulunmadan önce Güvenlik Konseyi'ne başvurulmasının telkini yönündeydi. Bugüne kadar adada Rumlar tarafından gerçekleştirilen her türlü bit tilere kendi çıkarlarına ters düşmediği sürece göz yuman Amerika ve İngiltere, bu arada da Türklerin müdahalesine kendi çıkarlarına ters düşeceği için karşı çıkıyorlar ve sorunu Anglo-Amerikan çıkarları çerçevesinde Enosisi dayatarak çözüme yolunu tercih ediyorlardı. Bunu öncelikle yumuşak diplomasiyle ikna yöntemi uygulayarak kabul ettirmeye çalışıyorlardı ki bu yöntemi bugüne kadar birçok kez uygulamışlar ve başarmışlardı. Bu yöntem karşı tarafın kararlılığını çözmezse bu kez biraz daha sert diplomasi yolunu tercih ediyorlardı. İşte bu son olayda Türkiye, ABD Büyükelçisi'nin uyarıları ile müdahale kararından vazgeçmemiştir (Camp, 1980, s.50). Türk

askerinin Kıbrıs'a çıkmasında 7 Haziran 1964 tarihi planlanmıştı. İnönü, Amerika'nın NATO'nun güneydoğu bölgesinde iki üyenin çatışmaya girmesine izin vermeyeceğini ve bu yüzden de Kıbrıs Rumları ve Yunanistan'a baskı yapacağını düşünüyordu. (Şener, 2013, s.20) 37 Gün önce barışa katkılarından dolayı hayranlık duyduğu ve kutlamak için madalya vermek istediği Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü'ye, diplomatik üsluba kesinlikle uymayan, çok ağır bir dille yazılmış bir mektup göndererek, müdahaleden vazgeçmesini istiyordu. Mektup, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Raymond Hare tarafından İnönü'ye teslim ediliyordu (Camp, 1980, s.50). Johnson mektubu yalnız Kıbrıs sorunu için değil aynı zamanda Türkiye'nin Batı Bloku içerisinde izlemekte olduğu tüm dış politikası açısından ve Türk-Amerikan ilişkileri açısından adeta bir "bomba" etkisi yaratmıştır. Mektupta, Türkiye açıkça tehdit ediliyordu. Kıbrıs'a yapılacak olası bir müdahaleden sonra iki NATO üyesi Yunanistan ve Türkiye'nin savaşa girebilecekleri belirtilirken, SSCB'nin Türkiye'ye saldırması durumunda ise NATO'nun Türkiye'yi savunmada çekimser davranacağı belirtiliyordu. Ayrıca, ABD'nin Türkiye'ye 12 Temmuz 1947 tarihli "Askerî Yardım Antlaşması" ile verdiği malzeme ve silahların Kıbrıs'ta kullanılmamasına izin verilmeyeceği hususlarına sert ifadelerle dikkat çekilirken, konuyu görüşmek üzere Başbakan İnönü Washington'a davet ediliyordu. Türk dış politikasında "soğuk duş etkisi" yaratan bu mektup, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinden vazgeçmesinin de resmi gerekçesini oluşturmuştur. Böylelikle, Aralık 1963'ten bu yana tam 4 kez "25 Aralık 1963, 15 Şubat 1964, 13 Mart 1964, 7 Haziran 1964" Kıbrıs'a müdahale etme kararında olan Türkiye, bu müdahale fikri kararından 10 yıl süreyle vazgeçmek durumunda kalacaktır (Şener, 2013, s.20-21).

Başbakan İnönü, Johnson Mektubu'na, 13 Haziran 1964 tarihinde çok daha uzun ve kapsamlı fakat yumuşak üslup taşıyan bir mektupla cevap vermiştir. İnönü'ye göre Johnson mektubunun içeriği Türk-Amerikan ilişkilerinde hayal kırıklığına yol açmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs krizi konusunda en başından beri irtibatta olduğunu, Kıbrıs Rum yönetiminin 1959 Antlaşmalarına aykırı olarak silahlandığını belirtiyordu. Yunanistan'ın Garantör devletlerden olmasına rağmen sorumluluklarını yerine getirmediğini, Türkiye'nin bütün uyarılarına rağmen de bu duruma Amerika'nın sessiz kaldığını belirtiyordu. Bütün bunlar olurken de, Kıbrıs Rumlarının her türlü hukuk dışı faaliyetleri savunup teşvik ettiğini, her şeye rağmen Türkiye'nin BM örgütü ve ilkelerine saygılı olduğunu, ancak BM'nin adada Türklere karşı yürütülen saldırıları durdurmadığını söyledi. Son olarak ta Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi karşısında SSCB'nin bir saldırısına maruz kaldığı takdirde, NATO müttefiklerinin savunma yükümlülükleri konusunda tereddütte kalabilecekleri yönündeki düşüncenin NATO

ittifakının mahiyeti ve temel ilkeleri konusunda müttefikler arası büyük görüş farkları olduğunu ortaya çıkardığına dikkat çekerek Johnson'un görüşme teklifini kabul ettiğini bildirmiştir (Şener, 2013, s.21-22). Bu gelişmeler üzerine, İnönü Meclis'te güvenoyu istedi (Milliyet, 16 Haziran 1964). Muhalefetten de eleştiriler gelmekteydi. İktidarı Londra Konferansı ve BM Güvenlik Konseyi sonrası alınan kararların başarılıymış gibi gösterilmesini, Rauf Denktaş'a getirilen Rum yasağına karşı pasif kalındığını ve Johnson mektubunun yol açtığı "Türkiye asla müdahale edemez" algısını eleştirdiler. Uluslararası alanda da Türkiye'nin küçük düşürüldüğünü, en büyük hatanın ise Makarios hükümetinin tanınması olarak görüyorlardı (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1964, s.632-633). İki gün sonra yapılan hükümetin Kıbrıs politikalarının güven oylamasında, 200 kabul, 194 ret şeklinde sonuçlandı (Milliyet, 20 Haziran 1964). 21 Haziran'da da İnönü Amerika'ya uçtu (Milliyet, 22 Haziran 1964).

Johnson-İnönü görüşmesi Washington'da 22-23 Haziran 1964 tarihlerinde gerçekleşti. Görüşme sonrası yayınlanan ortak bildiriye, Amerika, 1959 Antlaşmalarını kabul ettiğini, sorunun görüşmeler yolu ile çözülmesini istediklerini ve ABD eski Dışişleri Bakanları'ndan Dean Acheson'ın aracı olarak tayin edildiği belirtiliyordu (Şener, 2013, s.22). Ayrıca Başkan Johnson, İnönü ile Yunan Başbakanı Papandreu'yu buluşturmak istemiş, ancak Yunan Başbakan karşı çıkmıştır (Gazioğlu, 2007, s.348). İnönü Türkiye'yi bir serüvene sürüklemekten kaçınıyordu. Atılan adımların daha vahim sonuçlar doğurabileceğini düşünüyordu. Atacağı iyi hesaplanmamış bir adımın beklenemedik sonuçlar doğurması olasılığını düşünüyordu. "Kıbrıs içinde 120 bin soydaşımızı kurtaracağız" derken, Türkiye'deki 30 milyon Türkü ateşe atmak istemiyordu. Kolay başarıya ve maceraya inanmıyordu. Çünkü Türkiye bu dönemde çıkarma yapacak ve savaşın devamını getirecek yeterli araç ve mühimmata sahip değildi. Yunan ve Rum tarafında ise, yönetim demokrasi olmuş, faşist cunta olmuş ya da kral olmuş hiçbir şey değişmiyordu. Çünkü tek düşündükleri ve onlara göre babadan oğula kalıtsal olarak aktarılan yüzyılların hayali Enosistir.

Türkiye'nin Kıbrıs politikası, müttefiklerinin ve ittifakın Türkiye'ye ilgisizliğinin belki en önemli örneğiydi. İnönü, Johnson mektubunu aldığı gün radyoda yaptığı açıklamada Sovyetlerle ilişkilerin daha akıcı hale getirilmesi için çağrı yaptı. Stalin'in ölümünden beri Ankara ile yakınlaşmaya çalışan Sovyetler Birliği buna şevkle karşılık verdi. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin'in 30 Ekim 1964'teki Moskova ziyareti ile ikili kültür antlaşması imzalanmıştır. Bu görüşmelerde Sovyetler Türkiye'deki NATO üslerine itiraz etmeyecekleri ve Kıbrıs konusunda Türk tezi olan federal yapıya destek olacaklarını açıklamışlardır (Göktepe,

2010, s.415). Bu döneme kadar Amerika'ya "Go Home" denmeyen tek ülke Türkiye idi. Ancak Johnson mektubunun ardından bu durum değişmiştir. Türk kamuoyunun Amerika'ya olan güveni çok sarsılmıştı ve ilk defa Amerikan karşıtı ciddi bir kamuoyu ortaya çıktı ve bu durum ileriki yıllarda artarak devam etti (Erim, 1975, s.303).

Sonuç

Kıbrıs'ta yaşayan iki toplum Türk ve Rumlar Osmanlı Devleti döneminde huzur içinde sorunsuz yaşamışlardı, fakat 1878 İngiliz idaresiyle bu durum giderek Türkler aleyhine bozulmaya başladı. I. Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra da adadaki siyasi durum Kıbrıs Türkleri için daha da çetinleşmişti. Yunanistan'ın da Türkiye üzerindeki yayılcı hedefleri Enosis yani Yunan milli hafızasında hedef koydukları bölgeleri Yunanistan'a katma fikirlerinin içinde Kıbrıs'ta bulunmaktaydı.

Mevcut İngiliz yönetimi de bu durumu kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak iki toplumu karşı karşıya getirmeye çalıştı. Bu durumdan da en çok Kıbrıs Rumları faydalanmak isteyerek silahlanmaya başladılar ve tarihe kazınmış bilinçli katliamlara başladılar. Olayların büyümesi ile de Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda ortak Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu.

Kıbrıs Türklerinin tek savunucusu ise Türkiye'ydi. Yine 1960'ların başına gelindiğinde de İngiltere olayların kendisine sıçramasından çekinerek kendi yarattıkları sorunu ilk başlarda istemeseler de uluslararası alana çektiler. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da dünya siyasetindeki ABD ve Sovyet Rusya yönündeki güç kaymasına kayıtsız kalamayacağını anlayan İngiltere sorunu BM'lere taşıdı. Objektifliği bugün bile tartışma konusu olan BM, adada şiddet ve baskıyı savunan ve eyleme döken Rumların yönünde kararlar verdi. 1963'de Türklere yönelik katliamlar neticesinde adadaki iki toplum tamamen birbirinden koptular. 1964'de ise BM Güvenlik Konseyinin 186 sayılı kararına göre dünya siyasetinde meşru Kıbrıs hükümeti yine Rumlar olarak tanındı.

Türkiye günümüze benzer durumları bu dönemlerde de yaşadı. Haklı olduğu bir dava da yalnızlaştırıldı. Ancak bütün bu gelişmeler ada Rumlarının Türklere olan baskı ve nefret söylemlerini durdurmadı tam aksine dönem dönem şiddet daha da fazla arttı. Türkiye ise Zürih ve Londra Antlaşmalarından elde ettiği Garantörlük yükümlülüklerini yerine getirmek istediğinde de dönemin ABD Başkanı tarafından Türkiye'yi tehdit eden bir mektup aldı. Bu mektup ise Türk arşivine ve hafızalara Johnson Mektubu olarak geçti. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü ise ABD'ye tarihi bir cevap vererek Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki kararlılığı ve haklılığını tüm dünyaya ilan etmiş oldu.

Kaynakça

- Camp, G. (1980), *Greek-Turkish Conflict Over Cyprus, Political Science Quarterly, Volume 95, No 1, Spring 1980, pp.43-70.*
- Denktaş, R. R. (1991), *Kıbrıs Türk Halkının Özgürlük Ve Bağımsızlık Mücadelesinden Kesitler, Arşiv Belgeleri Ve Notlarla İlk Altı Ay, 2. Baskı, K.K.T.C. Yorum Yayınları.*
- Denktaş, R. R. (1993), *O Günler, Kıbrıs Rumunun Gerçek Niyetlerinin Perde Arkası Akritas Planı, Ankara, TBMM Kütüphanesi.*
- Denktaş, R. R. (1996), *Denktaş'ın Hatıraları 1964-1967, Cilt 1, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.*
- Denktaş, R. R., MORAN, M. (1997), *Rauf Denktaş At The United Nations Speeches On Cyprus, UK, The Eothen Press.*
- Ertekin, N. M. (1977), *Inter-Communal Talks And The Cyprus Problem, Nicosia, Turkish Federated State Of Cyprus.*
- Erim, N. (1975), *Bilidiğim Ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs, Ankara, Ajans Matbaacılık.*
- Gazioğlu, A. C. (2003), *Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları Ve Ortaklığın Sonu 1960-1964, Ankara, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi.*
- Gazioğlu, A. C. (2007), *Kıbrıs'ta Soykırım Yılı 1964 Ve Enosis'in Ayak Sesleri, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi.*
- Göktepe, C. (2010), *Türkiye'de 27 Mayıs Darbesi Sonrası İç Ve Dış Siyasi Gelişmeler (1961-1964), 16. Bölüm, Osmanlı'dan İki Binli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi İç Ve Dış Politika, Ed: Çaylak, A., Dikkaya, M., Göktepe, C., Kaplı, H., 2. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, ss.395-420.*
- Joseph, J. S. (1997), *Cyprus: Ethnic Conflict And International Politics, From The Independence To The Threshold Of The European Union, Second Edition, London, Macmillan Press.*
- Keser, U. (2008), *Kıbrıs'ta Türk Yunan Fırtınası (1940-1950-1960-1970), 1. Baskı, İstanbul Boğaziçi Yayınları.*
- Özersay, K. (2002), *Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme, Balkan Araştırmaları Dizisi 8, 2. Baskı, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları.*
- Özmen, S. (2005), *Avrasya'nın Kırılma Noktası Kıbrıs, İstanbul.*

Redawway, J. (2001), *Burned With Cyprus The British Connection, Third Eddition, Nicosia, Published By Rustem.*

Savrun, E. (2018), *1960 Ve 1974 Yılları Arasında Kıbrıs Ve Türkiye'nin Karşılaştırmalı Kıbrıs Politikaları, Ankara, Hipokrat Yayınevi.*

Sonyel, S, R. (1997), *Cyprus The Destruction Of A Republic, British Documents 1960-65, UK, Eothen Press.*

Sonyel, S, R. (2003), *Cyprus The Destruction Of A Republic And Its Aftermat, British Documents 1960-1974, Lefkoşa, Published By CYREP.*

Şener, B. (2013), *1963-1964 Kıbrıs Krizi: Türk Dış Politikası Tarihinde Askeri, Siyasal Ve Hukuksal Boyutlarıyla Bir Zorlayıcı Diplomasi Uygulaması, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı 205, Ağustos 2013, ss.1-34.*

Tamçelik, S. (2013), *BM Güvenlik Konseyinin Kıbrıs'la İlgili Aldığı Bazı Kararların Özellikleri Ve Analitik Değerlendirilmesi (1964-1992), Turkish Studies, International Periodical For The Languagees, Literature And History Of The Turkish Or Turkic, Volume 8/12, Fall 2013, Ankara-Turkey, pp.1229-1268.*

Tahyani, İ. (2011), *Özgürlük Yolunda Bitmeyen Koşu, "Denktaş Kitabı", 1. Baskı, İstanbul, Kaynak Yayınları.*

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi.

Milliyet Gazetesi.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi.

İnternet

<https://www.nytimes.com/1964/06/06/archives/johnson-warns-inonu-on-cyprus-invites-him-to-us-for-talksturkey.html>

<http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/02/AhmetGazioglu4.pdf>

Extended Abstract

Resolution 186, adopted by the United Nations Security Council on 4 March 1964, has been ever since a cornerstone of the Cyprus problem and a turning point, the dimensions of which created an obstacle to a final and just settlement. Let us first recall what this Resolution was about and how it affected developments, and then its consequences in the light of historical documents. Noting that the situation was likely to threaten international peace and security and considering the positions taken by the parties in relation to the Treaties signed in Nicosia on 16 August 1960 by the five parties, namely Turkey, Greece, the United Kingdom, the Turkish Cypriots and the Greek Cypriots, it called upon all members to refrain from any action or threat of action likely to worsen the situation or endanger international peace. It recommended the creation, with the consent of the 'Government of Cyprus', of a UN peacekeeping force in Cyprus, the composition and size of which would be established by the Secretary-General in consultation with the governments of Cyprus, Greece, Turkey and the UK.

It also recommended: "The function of the Force should be, in the interest of preserving international peace and security, to use its best efforts to prevent a recurrence of fighting and, as necessary, to contribute to the maintenance and restoration of law and order and a return to normal conditions." (UN Security Council Resolution 186, para. 5) Not unreasonably, the Turkish community has always maintained that 'the restoration of law and order' referred to should mean law and order as decreed by the constitutional government to which the United Nations Force in Cyprus (UNFICYP) was originally accredited. Unfortunately, such a joint authority has not existed since 1964. On 25 March, Turkey replied to the UN Secretary-General's memorandum on the terms of reference for the Cyprus Peacekeeping Force. The Turkish memorandum underlined that the 'Cyprus Government', as referred to in Resolution 186, was meant to be a legitimate government which could only be created and function according to the Constitution and 1960 Agreements, i.e. one which ensured in practice the joint participation of the Turkish and Greek communities in the administration.

Although, as early 1965, Makarios openly declared that he considered the members of UNFICYP not a force as envisaged in Resolution 186, but "permanent tourists". This statement proved how satisfied he was with their ineffective operations, and how he depended on their ineffective presence to promote his regime's survival.(Interent 1)

Further more, Washington, June 5, 1964 President Johnson has moved to head off further inflammation of the Cyprus crisis by cautioning Turkey against any rash military moves and

inviting the Turkish Premier, Ismet İnönü, here for discussions. The White House announced tonight that the President had exchanged messages with Mr. Inonu on the progressive deterioration of the situation on Cyprus and suggested that the two leaders meet here "if convenient." Premier İnönü met with his Cabinet in emergency session to discuss the Cyprus question and President Johnson's message, The Associated Press reported. A ranking Government informant said later that Turkey had given up the idea of a landing on Cyprus "for the time being," the agency said. (Internet 2, The New York Times, 1964)

No date was given for the proposed meeting and the White House announcement indicated that the matter was "still under discussion." But Premier İnönü and almost all Turkish politicians and public declared that Turkey shall stand and seek all of its rights on Cyprus against the World.